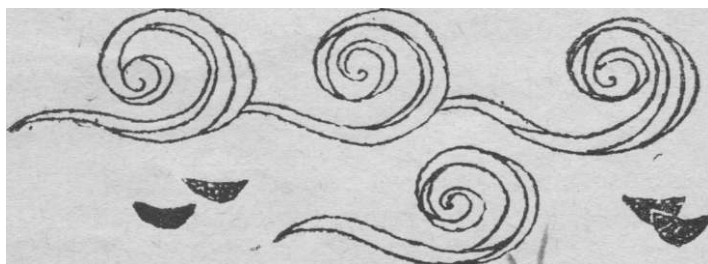
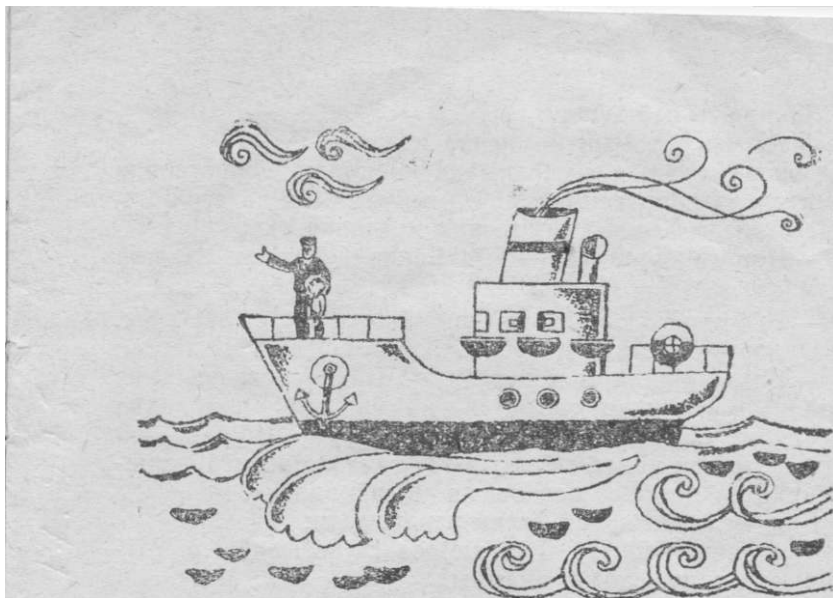

ORUC VƏLİYEV

İKİ QARDAŞ

GƏNCLİK
BAKI
1970

ATAMIN GƏMİSİ

Zakirin atası torpaqsoran gəminin kapitanı idi.

Bir gün Zakir ondan soruşdu:

—Ata can, okeanda da sizin gəmidən olur?

—Yox, oğlum. Okean dərindir. Tornaqsoran gəmilər dənizlərdə olur. Bu gəmilər limanlarda olan kanalları təmizləyir.

Zakir soruşdu:

– Bəs dənizin dibində kanalı necə təmizləyirsiniz?

– Bu uzun söhbətdir, oğlum. Yaxşısı budur səni apararam gəmiyə, özün görərsən.

– Zakir atılıb-düşdü:

– Ay can, atamın gəmisinə gedəcəyəm!..

Səhəri gün ata-oğul limana gəldilər. Torpaqsoran gəmi dənizin ortasında dayanmışdı. Ata və oğul motorlu qayığa minib gəmiyə sarı getdilər.

– Gör nə böyükdür! — deyə Zakir heyrətini saxlaya bilmədi.

– Əlbəttə, yoxsa dənizin dibini neçə təmizləyərdik.

Onlar göyərtəyə qalxdılar. Ata əlini irəli uzatdı:

– Bax, mayakları görürsənmi? Orada dənizin dibi kanaldır. Gəmilər də limana həmin kanalla daxil olurlar. Əgər ondan kənara çıxsalar, saya oturur, qəza baş verir. Bu kanalı biz tez-tez

təmizləyib dərinləşdiririk ki, gəmilər asanlıqla işləyə bilsin.

Baş mexanik gəlib salam verdi, dedi:

— Yoldaş kapitan, hər şey öz qaydasındadır. Mühərrikləri işə salmaq olarmı?

— Olar, başlayın!

Az sonra gəmi titrəməyə başladı. Uğultudan qulaq tutulurdu. Zakirə elə gəlirdi ki, gəmi indicə vertalyot kimi havaya qalxacaqdır.

— Bax, dənizin dibini təmizləyən bunlardır, — deyə ata, çalovları Zakirə göstərdi.

Çalovlar bir-birinin ardınca suya enir, dənizin dibində ağzına kimi gillə dolur, sonra gəmiyə yan almış barjin anbarına boşalırdı. Anbar dolan kimi barji kənara çəkirdilər. Bu zaman çalovlar da dayanırdı. Başqa barji gətirib burada dayandıranda çalovlar yenə hərəkətə gəlirdi. Bu iş hey təkrar olunurdu. Zakir soruşdu:

— Bu gili, palçığı nə üçün barja doldururlar?

Ata dedi:

— Qazılmış torpağı barjlarla aparıb dənizin dərin yerinə tökürlər. Yaxında boşaltsalar yenə də dənizin dibinə çöküb kanalı dayazlaşdırar.

Zakir gördüklərinə maraqla tamaşa edir, ata da onu həvəslə başa salırdı. Ata deyirdi:

— Xəzərə Kür, Volqa kimi böyük çaylar axıb tökülür. Gələcəkdə şimaldan bir neçə çay da Xəzərə axıdılacaq. O zaman daha torpaqsoran gəmilərə ehtiyac qalmayacaq, gəmilər Xəzərdə asanlıqla üzəcəklər.

XƏNDƏK

Mahir, uşaq bağçasından qayıdırdı. O, evlərinin yanında qazılmış xəndəyi görcək: «Bunu kim

qazıb?» — deyə düşündü. Sonra Gülər də gəldi.

Gülər soruşdu:

– Bunu nə üçün qazıblar?

Mahir çiyinlərini çəkdi.

– Bilmirəm.

– Gəl dolduraq.

–Dolduraq...

Onlar xırda daşları bir-bir götürüb xəndəyə atmağa başladılar. Bir, iki, üç, dörd... Xırda daşlar surtardı. İrilərinə isə birinin gücü çatmadı. Gülər dedi:

–Kömək elə, bu daşı da ataq.

Mahir yaxın gəlib daşın bir tərəfindən yapışdı. Daş guppultu ilə xəndəyə düşdü. Amma az qala Mahir özü xəndəyə yıxılacaqdı. O, Gülərdən yapışdı. Yaxşı ki, Gülər də əl atıb yaxındakı söyüd ağacından tutdu.Hər ikisi qorxub evlərinə qaçdı.

Sabahı istirahət günü idi. Gülər də, Mahir də həyətdə oynayırdılar. Bir də gördülər ki,

xəndəyin ətrafına çoxlu adam yığışıb. Onlar bir-birinə nəyi isə, göstərir, başlarını tərpedirdilər. Uşaqlar yavaş- yavaş adamların yanına gəldilər. Mahir soruşdu:

—Siz burada nə edirsiniz?

Kişinin biri dedi:

—Biz sizin təzə mənzillərinizə telefon xətti çəkirik. Bax, bu xəndəkdə kabel olacaq.

—Telefon xətti? — Uşaqlar təəccüblə soruşdular: — Nə yaxşı!

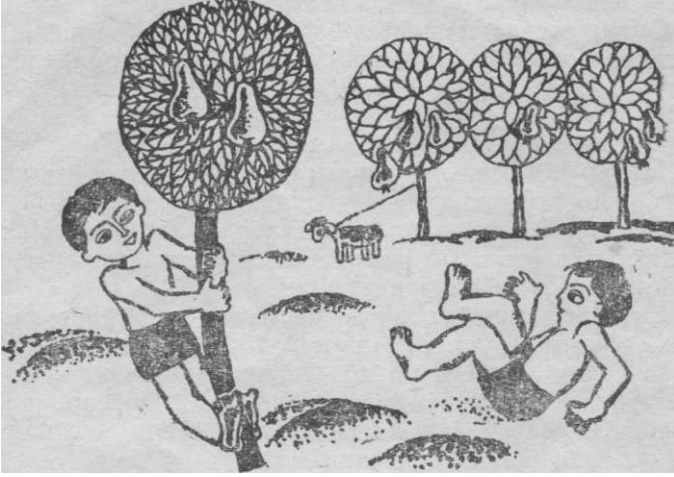
Elə bu zaman xəndəyin içərisindən başqa bir kişi başını qaldırıb qaşqabaqlı halda uşaqlara baxdı:

—Bir biləydim, bu qədər daşı xəndəyə kim doldurub. Belə də pis uşaqlar olar?! Biz burada zəhmət çəkirik. Onlar isə işimizi korlayırlar.

Mahirlə Gülər bərk qorxdular. Kişi mehriban səslə dedi:

–Sizi demirəm ki, a balacalar. Siz nə üçün qorxursunuz? Mən bu xəndəyi dolduran nadinc uşaqları deyirəm...

İKİ QARDAŞ

Havalar isti keçirdi. Aqilgil bağa köçmüşdülər. Bir gün Aqilgilə qonaq gəlmişdi. Bu ucaboylu qonaq Aqilin atasına dedi:

— Ay Süleyman, eşitdim bağın ətrafına çəpər çəkirsən. Gəldim sənə kömək edim.

Aqilin atası qonağa razılığını bildirdi. Bir azdan işə başladılar. Kimi çala qazır, kimi də həmin çalalara paya basdırırdı. Süleyman dayı ucaboy kişi ilə məftili tarım çəkib payalara

mismarlayırdı. Aqillə qardaşı Şahin qumun üstündə oynayırdılar. Onlar cavan armud ağacının gövdəsindən yapışıb hərlənirdilər. Bu iş onlara ləzzət verirdi. Əllərini buraxan kimi qumun üstünə yığılır, sonra gülə-gülə ayağa qalxıb yenə fırlanırdılar. Bir dəfə də fırlananda qonaq onların yanından keçirdi. O, uşaqlara baxıb narazı halda başını yırğaladı:

–Eh, uşaqlar, görün armud ağacını neçə əymisiniz. Adam gərək faydalı iş görsün. Siz isə...

Kişi sözünün axırını deməyib getdi. Aqilgil baxışdılar. «Faydalı iş?» Görəsən bu nə deməkdir? Onlar daha oynamadılar. Onsuz da yorulmuşdular.

Günəş xeyli qalxmışdı. Şahin evə qaçıb su içdi. Sonra da bir cam su götürüb bağın o tərəfndə işləyən atasıgilə apardı. Şahin qonaqdan soruşdu:

–Əmi, su içirsiniz?

— Bəh, sən nə qiyamət oğlansan. Susuzluqdan çiyərim yanırıdı, — deyib qonaq çamı başına çəkdi.

Şahinin atası:

— Oğlum, mənim üçün də su gətir, — dedi.

Şahin sevincək qaçıb atası üçün də su gətirdi.

Aqıl isə atasıgilin yanında dayanıb onların işinə tamaşa edirdi. Atası yeşikdən mismar götürüb bir- bir payalara çalırdı.

Bunu görən Aqıl yeşikdən bir neçə mismar götürüb atasına verərəkdedi:

— Ata can, al, mismarları yeşikdən mən götürüb sənə verərəm.

Ata oğlunun bu işindən razı qaldı:

— Afərin, oğlum, afərin!

O gün Aqılkil atalarına kömək etdilər. Axşamçağı ucaboy kişi gülə-gülə Aqilə dedi:

— Bax belə, oğlum, bizə kömək etməklə çox faydalı iş gördünüz.

İNSANIN GÜCÜ

Sakit dənizdə gəmi irəliləyir, İlsan göyərtədə dayanıb uzaqlara baxır, nə isə axtarırdı. O, birdən ucadan dedi:

– Lap uzaqda qara qayalıqlar görünür. Gəminin sükanını ora çevirmək lazımdır!

Gəmi qara qayalığa çatdı. İnsan öz-özünə dedi:

– Görəsən bu qayaların rəngi nə üçün qaradır? Demək dənizin dibində neft yatağı var. Yaxşı

tapmışam, mən burada buruq qurub, quyu qazaram, dənizin dibindəki nefti çıxararam.

Neçə gün sonra dənizdə bərk uğultu qopdu. Bu səs Xəzəri yuxudan oyatdı. O, İnsanı görcək soruşdu:

—Sən nə edirsən, insan?

—Quyu qazıram, Xəzər, neft quyusu.

İnsan gülümsündü. Xəzər acıqlandı.

—Vaxtından qabaq sevinirsən. Elə bilmə ki, dənizin dibindən neft çıxarmaq asan işdir. Hələ görək mənimlə bacara biləcəksənmi?

—Baxarıq, — deyə İnsan sakitcə bildirdi.

Bu, Xəzəri hövsələdən çıxartdı:

—Yaxşısı budur, fikrindən əl çək, İnsan! yoxsa qurduğun bu dəmir-dümürü vurub dağıdaram!

Bu zaman İnsanın əvəzinə ucaboy Buruq dilləndi:

—Mən dəmir-dümür deyiləm, Xəzər. Mənim adım Buruqdur, neft Buruğu. Ayaqlarımı torpağa

İnsan əli bərkidib. Sən mənimlə bacara bilməzsən. Tərslik eləmə.

Dəniz yaralı pələng kimi hayqırdı. Dalğalar az qala Buruğu, Körpünü dağıtmaq istədi. İnsan isə öz işində idi. O, tez-tez övladlarına deyirdi:

– Möhkəm dayanın!

Dəniz Küləyi, yağışı kəməyə çağırırdı. Külək Buruğun başında vıyıltı qoparır, dalğaları zərblə körpüyə çırırdı. Tez-tez deyirdi:

– Ey İnsan, sən bizimlə çox nahaq yerə döyüşə girmisən. Vaxt varkən yığış get, canını qurtar. Yoxsa səni məhv edərik!

Yağış da adamları isladaraq şırıltı ilə deyirdi:

– Çıx get, İnsan, çıx get!

İnsan övladları Xəzərlə, Küləklə, yağışla döyüşə girişdilər. Ancaq iş çətin idi, dalğalardan göz açmaq mümkün olmurdu. İnsan ətrafa baxdı. Qara qayalıqları görə bilmədi. Onlar dalğaların altında qalmışdı. Birdən İnsan övladlarına dedi:

–Cəld tərpənin, köhnə gəmiləri qayaların üstündə yerləşdirək.

Onlar belə də etdilər. Bir-birinin yanında düzölmüş gəmilər dalğaların qabağını aldı. İnsan bura «yeddi gəmi adası» adı verdi. Bundan sonra Dəniz, Külək, yağış onlara mane ola bilmədi. İnsan övladları «yeddi gəmi adası»nda yatır, dincəlik, işləyirdilər.

Bir gün dənizin dibindən uğultu qopdu, güclü neft fontanı vurmağa başladı. İnsan övladları köməkləşib fontanı bağladılar. Onlar bir-birini təbrik edib sevinirdilər. Sonra İnsan dönüb Xəzərə baxdı. Dəniz tutduğu işdən peşman olmuşdu, sakitləşmişdi.

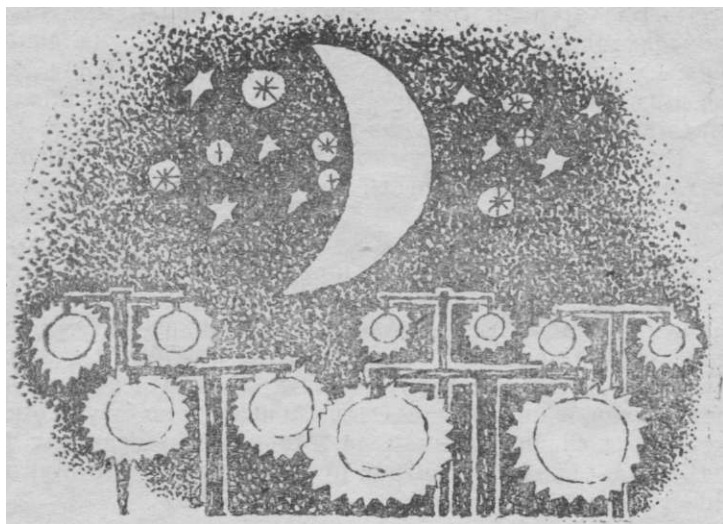
İnsan dedi:

–Qoy, bu yerin adı «Neft daşları» olsun.

O zamandan Neft daşlarını bütün dünya tanıyır. Burada yaraşılıq dəniz şəhəri salınmışdır. İndi söz düşəndə hamı deyir.

–Bu şəhəri İnsan əli yaratmışdır.

İ Ş I Q L A R

Axşam duşmuşdü. Muğan düzündə
saysız-hesabsız işıqlar yanırdı. Minkəçevir
dənizi bu işıqlara baxıb öyündü:

—Mən olmasam —dedi; — bu işıqlar da
olmaz. Muğan düzünə işıqları verən mənəm.

Onun sözlərini Kür çayı eşitdi. O, guruldayıb ətrafa səs saldı:

– Sən nə danışırsan? Mən olmasam heç sən də olmazsan. Səndə olan suyun hamısını mən vermişəm. Muğandakı işıqları da yandıran mənəm.

Kürün səsinə başı qarlı, uca Dağlar cavab verdi:

– Bəs ay dəli Kür, sənın suyun hardandır? Qışdan saxladığım qarı yazda Günəş əridib suya döndərir. Sular axıb, sənın suyunu bollaşdırır. İndi özün de. Biz olmasaydıq sənın suyun haradan olardı? Biz olmasaydıq Muğanda işıqlar yanardımı?

Bu zaman göydə Buludlar hərəkətə gəldi, ildırım çaxdı, güclü yağış yağdı. Sel-su axıb Kürə töküldü. Buludlar dedi:

– Heç kim öyünməsin. Biz olmasaq nə çayda su çoxalar, nə də Muğanda işıqlar yanar.

Bayaqdan İnsan dəli Kürə, uca Dağlara, sıx Buludlara qulaq asırdı. O, yaxın gəlib Mingəçevir su-elektrik stansiyasının gücünü artırdı. Muğan düzündə işıqların sayı daha da çoxaldı. Ancaq İnsan heç bir söz demədi, özünü öymədi. Əslində isə Kürün suyunu Mingəçevir dənizinə axıdan da, Mingəçevir dənizini yaradan da, orada su-elektrik stansiyasını tikib Muğana işıq verən də İnsan idi.

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Atamın gəmisi	3
Xəndək	6
İki qardaş.....	8
İnsanın gücü.....	11
İşıqlar.....	13

Kiçik yaşlı uşaqlar üçün

Redaktoru *Sona Məmmədova*. Rəssamı *N. Məmmədov*. Bədii redaktoru *Y. Ağayev*. Texniki redaktoru *R. Əhmədov*. Korrektorü *A. Bədəlova*.

Yığılmağa verilmiş 20/X-1969-cu il. Çapa imzalanmış 23/XII- 1969-cu il. Kağız formatı 70 x 103 32\1. Çap/v. 0.70. Uçot nəşr. v. 0,8. Sifariş № 862. Tirajı 20.0)0. Qiyməti 5 qəp.

Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin Dövlət Mətbuat Komitəsi . "Gənclik" nəşriyyatı, Bakı, Hüsü Hacıyev küçəsi. 4.

26-lar mətbəəsi, Bakı. Əli Bayramov küçəsi, 3.